

STAP IN DE 19^E IEUW

Bomschuiten. Vrouwen in klederdracht. Oude vissershuisjes. Badkoetsen. De eindeloze zee. In Museum Panorama Mesdag reis je terug in de tijd en kijk je vanaf een hoog duin naar het strandleven en het vissersdorp Scheveningen in de 19e eeuw. En ook al heb je dit spectaculaire kunstwerk al vaker gezien, je ontdekt elke keer weer iets nieuws.

In de negentiende eeuw kwamen mensen in Europa van heinde en verre om panorama's te bekijken. En geef ze eens ongelijk, want het is een bijzondere ervaring! Als bezoeker loop je door een donkere gang naar een wenteltrap. Je raakt een beetje gedesoriënteerd en daardoor is het effect veel groter als je eenmaal boven staat. In een grote, ronde ruimte valt het daglicht via een lichtkoepel naar binnen. Die koepel zie je niet, maar het effect ervan wél. De constant wisselende lichtinval maakt het panorama extra levendig. Je bent aan alle kanten omringd door een gigantisch schilderij, waarvan je de boven- en onderkant niet ziet. Het effect? Een levensechte optische illusie. Alsof je in een tijdmachine bent gestapt.

Bijzonder tijdsbeeld

Het panoramaschilderij van Scheveningen is gemaakt door Hendrik Willem Mesdag (1831-1915) die wereldberoemd is als zeeschilder. In 1880 vraagt een Belgische panoramamaatschappij hem een 'maritiem panorama' te maken. Hij besluit zijn geliefde vissersdorp Scheveningen en omgeving vast te leggen, op een bijzonder moment in de geschiedenis. Er komen steeds meer toeristen en er zijn plannen voor de aanleg van een haven. Mesdag voorziet grote veranderingen, zoals het verdwijnen van de bomschuiten op het strand, en besluit dit tijdsbeeld te vereeuwigen. Vanuit een glazen cilinder op het Seinpostduin neemt hij bijna letterlijk over wat hij om zich heen ziet. Hij deelt de tekening op in vakken en die worden overgebracht op het grote doek. In vier maanden tijd schildert Mesdag het panorama, vak voor vak, met hulp van vier in die tijd belangrijke schilders. Mesdags vrouw Sientje Mesdag-van Houten, Bernard Blommers, George Hendrik Breitner en Théophile de Bock.

Het Panorama van Mesdag: een reis terug in de tijd

Hendrik Willem Mesdag, Schepen op het strand met vissersvrouwen, olieverf op doek, Museum Panorama Mesdag

Hendrik Willem Mesdag, Scheper op het strand met vissersvrouwen, olieverf op doek, Museum Panorama Mesdag

Hendrik Willem Mesdag

Hendrik Willem Mesdag, geboren in 1831, kwam oorspronkelijk uit Groningen. Hij was de zoon van een bankier en was in zijn vrije tijd amateurschilder. In 1856 trouwde Mesdag met Sientje van Houten. Na zijn opleiding was hij lange tijd bankier in het familiebedrijf. Dankzij een erfenis van Sientjes vader kon hij zich volledig richten op het schilderen. Voordat hij het panorama maakte had hij zich al ontwikkeld tot een van de belangrijkste schilders van de Haagse School. Mesdag was een zeeschilder, tien jaar lang legde hij de zee in al haar facetten vast. Dreigend, kalm of stormachtig. Vaak met grove streken, terwijl de mensen en schepen met meer detail werden vastgelegd. Mesdag beschouwde het *Panorama van Scheveningen* als zijn artistieke hoogtepunt omdat het als geen ander kunstwerk de natuur zo groots verbeeldt. Natuur vormt een belangrijke inspiratiebron voor kunst en die kunstwerken zorgen er vervolgens voor dat mensen met andere ogen naar de natuur kijken.

Sientje Mesdag-van Houten

Op het strand, tussen de bomsschuiten, zie je als je goed kijkt, een vrouw met een schildersezel onder een witte parasol, terwijl een nieuwsgierige vissersvrouw over haar schouder meekijkt. Dat is Sientje Mesdag-van Houten (1834 – 1909). Sientje was meer dan alleen de vrouw achter de beroemde zeeschilder Mesdag, zijzelf was ook kunstenaar. Als ode aan zijn grote liefde heeft Mesdag Sientje vereeuwigd op het panorama. Ze stimuleerden elkaar, zoals blijkt uit een citaat van Sientje in Wereldkroniek (21 april 1906): "Zonder mijn man was ik nooit schilderes geworden, en zonder mij was hij waarschijnlijk geen schilder geworden." Nadat hun zoontje Klaas vlak voor zijn achtste verjaardag overleed, ontwikkelde Sientje zich tot een zeer gewaardeerde kunstenaar en tot één van de belangrijkste vrouwelijke schilders van de Haagse School.

Sientje Mesdag-van Houten schilderend op het strand, detail van Panorama van Scheveningen, Hendrik Willem Mesdag, 1881. Museum Panorama Mesdag

Uitsnede, Panorama van Scheveningen, 1881, H.W. Mesdag, collectie Museum Panorama Mesdag

Mesdag & tijdgenoten

Bewonder het panorama, maar leer in het museum ook de persoonlijke topstukken van het schildersecht paar Hendrik Willem Mesdag en Sientje Mesdag-van Houten kennen. Mesdag kreeg zijn eerste schilderlessen in 1866, hij was toen 35 jaar oud. Het Scheveningse strand was zijn favoriete werkstek. Al snel, in 1870, begonnen zijn zeegezichten internationale erkenning te krijgen. Sientje Mesdag-van Houten schilderde stillevens, portretten en landschappen. Ze was ook een van de weinige vrouwelijke kunstenaars die buiten werkte, en plein air. Ze stond binnen de Haagse School kunstenaars bekend om haar eigenzinnige kleurgebruik.

< Museumzaal van Panorama Mesdag, ongedateerd. Foto, 12 cm x 16,9 cm

Sientje Mesdag-van Houten, Chrysanten in een vaas, olieverf op doek, Museum Panorama Mesdag

TENTOONSTELLING: SMAAKMAKERS VAN DE 19DE EEUW TE ZIEN VANAF 4 JUNI 2024

In de tijdelijke expositie Smaakmakers van de 19de eeuw, zie je werken uit de privé-verzameling van de Mesdags, aangevuld met bijzondere aanwinsten en bruiklenen van particulieren, werk van tijdgenoten als Marius Bauer, Floris Arntzenius en David Artz en schilderijen van de andere kunstenaars die aan het panorama hebben meegewerkt.

Den Haag is een echte kunstenaarsstad. In de 19de eeuw was dat niet anders. Met de kunstacademie om de hoek en genoeg schilders die jongere collega's vooruit wilden helpen, was er een vruchtbaar kunstzinnig klimaat. Het was de bakermat van de Haagse School: een groep kunstenaars die realistisch werkte, met brede penselen. Met hun voorkeur voor de natuur boven de stad, en voor het intieme boven het frivole bepaalden zij de smaak van de kunstmarkt.

De leukste feiten op een rij

- Het doek is 114,5 meter lang, 14,6 meter hoog en bestaat uit 18 aan elkaar genaaide stukken.
- De glazen cilinder die Mesdag gebruikte, is nog altijd in het museum te zien.
- Vincent van Gogh was onder de indruk toen hij Panorama Mesdag bezocht en zei: "Het enige dat er aan dit schilderij mankeert, is dat er niets aan mankeert".
- In 1886 wordt Mesdag zelf eigenaar van het panorama. Hij laat tentoonstellingszalen bouwen en wordt de eerste museumdirecteur.
- In 1887 reist het werk naar München en later ook nog naar Amsterdam.
- Als je goed kijkt, zie je dat Mesdag zijn vrouw Sientje heeft vereeuwigd op het doek. Ze zit met haar schildersezel op het strand onder een parasol te schilderen (zie detail op de linker pagina).

< Sientje Mesdag-van Houten, portret van Hendrik Willem Mesdag, 1886, olieverf op doek, particuliere collectie

Museum Panorama Mesdag

Zeestraat 65, Den Haag
T 070 310 66 65
Panorama-mesdag.nl
Instagram: @museumpanoramamesdag